

de middag werd een rondgang gemaakt door het Zeeuws museum, waar schilderijen, meubels, chinees porcelein, Delfts aardewerk en folklore in een 18de eeuws patriciërshuis, verder curiosa in het "Cabinet van rariteiten", de indruk gaven van de verschillende gebieden, waarnaar de belangstelling van de Zeeuwse verzamelaars in de 18de en de 19de eeuw uitging. Inmiddels was het gezelschap, uiteraard op Marinus de Wit na zichtbaar vermoed geraakt door het bekijken van en slenteren langs zoveel pracht en praal, zodat eensluidend drink- en eetliederen werden aangeheven. De inwendige mens werd versterkt, waarvoor de stad Middelburg door haar grote trek van toeristen vele mogelijkheden biedt. Na de maaltijd werd nog het plaatsje Veere bezocht met zijn prachtige geveltjes, opvallend grote, onvoltooide en misbruikte kerk (in de tijd van Napoleon werd hier immers een groot lazaret ingericht) waaruit duidelijk de vergane glorie van het eens zo bloeiende vissersplaatsje blijkt.

Tenslotte reden we huiswaarts doch niet alvorens de grote afsluitdijk met op de achtergrond de vuurslingerende vuurtoren van Walcheren te hebben bezocht.

Al met al een interessante en leerzame trip.

Leo Bekkers.

Verslag van het 19de Werkkamp van Brabants Heem, te Drunen gehouden van 2 t/m 5 augustus 1967.

Een werkkamp van Brabants Heem is de jaarlijkse ontmoeting van Brabanders (en ook wel deelnemers uit andere gewesten) van elke rang en leeftijd, om door gezamenlijk kennismaken van de historie en de cultuur van een bepaalde streek, van haar huidige situatie en haar geplande toekomstige ontwikkeling, in contact met de bewoners van die streek, hun belangstelling voor land en volk van Noord-Brabant te verdiepen en inspiratie op te doen voor een vruchtbare werkzaamheid ten dienste vooral van het eigen heem.

We werden bij aankomst in Drunen die woensdagnamiddag tussen 5 en 7 uur weer (zoals vorig jaar in Oirschot) onthaald op boerenmik met ham en koffie. We ontvangen ook weer, een kenteken om op onze borst te spelden, een metalen schijfje, waarop het wapen van Drunen (een gespannen boog

voorstellend) en nog een vlaggetje voor de fiets en andere voertuigen. Verder een programmaboekje, waarin op goed papier van de plaatsen, die we zouden bezoeken, alles uitvoerig beschreven was, met foto's en een platte grond-kaart van Drunen en omgeving.

Het aantal deelnemers was dit jaar groter dan op de vorige werkkampen. Om goed 7 uur begaven we ons naar het Raadhuisplein, waar we ontvangen werden door het Gemeente-bestuur en toegesproken door een wethouder, omdat de burgemeester naar Lourdes was. Een en ander werd opgeluisterd door een muziek gezelschap van Drunen en de gildes van Drunen en Elshout. Tegen half zeven trokken we naar het restaurant Elshout, waar op deze eerste avond de gebruikelijke welkomstwoorden werden gesproken, dia's van vorige werkkampen werden vertoond en de overdracht van de Heemvlag en bespreking van het programma van de volgende dag plaats hadden, dit laatste met vertoning van kleurendia's ter verduidelijking. Tussen de nummers werden onder leiding van Piet Doornbos enige bekende liederen gezongen uit de liederenbundel "Uit den Brembos".

Donderdag 3 augustus was de dag van de excursie naar Heusden. Tegen half tien op de fiets, brommer of in een auto op dit Maasstadje aan. In lange slierten fietsten we over de dijken, die men hier in alle richtingen door het polderlandschap tussen de Langstraat en de Maas ziet slingeren. Over deze dijken zijn mooie paden aangelegd, maar alleen voor fietsen bestemd; voor de deelnemers aan het Heemkamp was toegestaan om er ook met de brommer gebruik van te maken.

Het landschap ziet er hier heel anders uit dan in midden en oost Noord-Brabant. Het meest opvallend zijn wel de grote kolken of wielen, vele hectaren groot, die men hier langs de dijken ziet liggen. Ze zijn in vorige eeuwen ontstaan bij dijkdoorbraken en worden nu gebruikt om er te vissen, te roeien of te zwemmen. De plantengroei is er overdadig en men vindt er allerlei bekende en ook zeldzame waterplanten. Zo kwamen we na een uurtje fietsen door het plaatsje Doeveren enkele boerderijen met een klein kerkje. Na ongeveer een kilometer weer een dorpje, Heesbeen, groter dan Doeveren met een oud kerkje met toren. Daar hield de heer van Herpt, uit Herpt (een dorpje ten oosten van Heusden) een korte toespraak in een grote oude schuur over de aanleg van de dijken daar in

de buurt, vooral ook in verband met het graven van de Bergse Maas in de vorige eeuw. Rond elf uur reden we Heusden binnen. Deze oude vestingstad is nog door wallen en gedeeltelijk door brede grachten omgeven, met aan de Maaszijde brede hoge kademuren. We reden direct naar het nieuwe stadhuis, waar wij officieel door burgemeester Scholten werden ontvangen. Hij vertelde eerst iets over de geschiedenis van Heusden die teruggaat tot 850. Het was vroeger altijd een vestingstad, had dikwijls te lijden van de kleine oorlogen, die daar meestal in de buurt werden uitgevochten, omdat het lag (ligt), waar de gewesten Holland, Brabant en Gelderland samenkomen met hun grenzen. Hij besprak natuurlijk ook de problemen, waar elke gemeente mee zit, om de mensen werkgelegenheid te verschaffen en industriën te vestigen. De voornaamste van Heusden zijn: Verolme's scheepswerf en het conservenfabriek Van Wagenberg'Festen (Jonker Fris). Er is een industrieterrein van 35 ha. gepland. Voor de recreatie heeft men een jachthaven met een capaciteit van 800 jachten.

Wat de oude monumenten betreft, komen er ongeveer 130 huizen in aamerking voor restauratie. Hier zijn vele mooie oude trapgeveltjes bij, gevels met 9 of 12 boogvensters, waar elke boog een andere versiering met steen in verschillende kleuren heeft. (Hollandse Renaissance-stijl). Maar voor we deze gingen bezichtigen, werd ons eerst, na de toespraak van de burgemeester, een goed verzorgde Brabantse koffietafel aangeboden door het gemeentebestuur. Daarna bekeken we eerst het gemeente museum in de hal van het stadhuis opgesteld. Schuin tegenover het stadhuis wordt op het ogenblik een typisch Hollands huis gerestaureerd, waarin het stedelijk museum straks zal worden ondergebracht; in dit vroeg-zeventiende eeuws huis bevindt zich nog een mooie gevelsteen, "Adam en Eva in 't paradijs". Vroeger kon men die in Heusden op vele gevels aantreffen, maar de meeste zijn er door de huiseigenaren uitbroken en duur verkocht.

De grote of St. Catherijne kerk (thans in gebruik bij de Hervormden) is bijzonder mooi gerestaureerd, behalve de 35 meter hoge toren, die nog op geld moet wachten. Ze werd in het najaar van 1944 zwaar beschadigd in de dagen dat het stadhuis moedwillig werd vernield, waarbij 134 burgers, die

Rond vijf uur vertrokken de deelnemers om zich langs Oudheusden naar Elshout te begeven voor het diner in restaurant het "Witte Paard". Tegen half negen was men weer bijeen in restaurant "Elshout" voor het gezellig samenzijn, waaronder vertoning van dia's, dagverslagen van de heren Wim van Rooy en Theo van de Ven, voordrachten en zang uit de bekende liederenbundel. (Wordt vervolgd)

Marinus de Wit.

Besmettelijke ziekten in Gemert.

In het vorig nummer van Gemerts Heem werd in het verslag van de lezing van Dr. Knitel gesproken over de verschillende epidemieën, die vooral in de middeleeuwen voorkwamen. Voor West-Europa was de pest een van de ergste ziekten. Deze werd, zoals uit de Litanie van Alle Heiligen blijkt, gelijk gesteld met andere grote rampen, want de aanroeping luidt: "Van pest, hongersnood en oorlog, verlos ons Heer!" Ook Gemert heeft zwaar geleden onder de pestziekte in 1636, de rode loop in 1702 en een kwaadaardige koorts in 1822 en 1823. Petrus Gautius, pastoor van Gemert van 1692 tot 1736 schrijft over de pest in zijn pastoreel register, waarin hij vele aantekeningen heeft overgenomen van zijn voorgangers. Hij bekijkt de gegevens kritisch, want volgens verhalen, die toen de ronde deden, zouden er 3300 mensen bezweken zijn aan de pest, die hier en in de omgeving in 1636 woedde. Hij vindt het getal zeer overdreven, maar nadere getallen noemt hij niet. Van andere plaatsen worden ook zulke grote getallen genoemd.

Gelukkig hebben we ook betrouwbare berichten uit die tijd. In het dodenregister van het jaar 1636, dat in Veghel bewaard gebleven is, vinden we in de tweede helft van dat jaar 63 maal aangetekend "gestorven aan de pest" en nog 9 maal in het begin van 1637. Als men het getal 73 vergelijkt met het gemiddelde aantal overledenen, dat voor Veghel in die jaren 16 tot 18 bedroeg, is het zeer hoog. Gemert kan groter zijn geweest en de pest kan hier heviger hebben gewoed, het getal 3300 is toch wel zeer overdreven. Als het getal in Gemert viermaal zo groot is ge-